

บทที่ 6

ผลการศึกษานโยบายการออกแบบวางผังบริเวณบึงหนองช้าง

ในบทนี้กล่าวถึงการศึกษาแนวทางการออกแบบวางผังบริเวณบึงหนองช้าง ได้แก่ การศึกษาความเป็นไปได้ ด้านองค์ประกอบของผัง การวิเคราะห์ที่ตั้ง และการออกแบบ

1. การศึกษาความเป็นไปได้

1.1 ด้านนโยบาย

จังหวัดอุบลราชธานีได้จัดทำประกาศจังหวัดอุบลราชธานี เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำอุทยานบึงบัวอุบลราชธานี ณ วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2554 โดยมีเป้าหมายคือการจัดทำอุทยานบึงบัวอุบลราชธานี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมแบบบูรณาการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของประชาชน ณ บ้านหนองช้าง ตำบลหนองขอน จังหวัดอุบลราชธานี (จังหวัดอุบลราชธานี, 2554) โดยคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยบุคลากรจากหน่วยงานราชการทุกหน่วยงาน รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาชน แสดงให้เห็นว่าโครงการพัฒนาพื้นที่บึงหนองช้างมีความเป็นไปได้ด้านนโยบาย

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนจำนวน 400 ตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยที่จะสนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการจะมีความสำเร็จได้หากมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม และการประชาสัมพันธ์

ตารางที่ 6.1 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สนับสนุนให้โครงการแหล่งรวบรวมพันธุ์บัวของจังหวัดอุบลราชธานีประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน

ปัจจัยสนับสนุน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ลำดับที่
1. งบประมาณสนับสนุน	326	83.4	1
2. รูปแบบการบริหารจัดการ	187	47.8	3
3. นักท่องเที่ยวที่มาเข้าชม	135	34.5	4
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	266	68.0	2
5. โครงการสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้	81	20.7	6
6. การประชาสัมพันธ์	101	25.8	5
7. อื่นๆ	9	2.3	7

1.2 ด้านเศรษฐศาสตร์

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนจำนวน 400 ตัวอย่าง ด้านคุณประโยชน์ของโครงการอุทยานบึงบัวต่อท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการจะมีความเป็นไปได้มากหากมีประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป โดยให้ความสำคัญอันดับ 1 ตารางที่ 6.2 ลำดับความสำคัญของปัจจัยด้านต่างๆ ที่จะสนับสนุนให้โครงการแหล่งรวบรวมพันธุ์บัวของจังหวัดอุบลราชธานีประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน

ความสำคัญของปัจจัยสนับสนุน	ค่าน้ำหนัก x ความถี่			ค่าน้ำหนักรวม	ลำดับความสำคัญ
	เลือกอันดับ1 (คน) น้ำหนัก 3	เลือกอันดับ2 (คน) น้ำหนัก 2	เลือกอันดับ3 (คน) น้ำหนัก 1		
1. มีประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป	199x3	145x2	84x1	971	1
2. มีความเป็นไปได้ด้านการเงิน คือ มีงบประมาณในการก่อสร้าง การดำเนินงาน	59x3	111x2	149x1	548	2
3. มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน	16x3	112x2	131x1	403	3
4. มีความเห็นชอบจากชุมชนโดยรอบ และมีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม	101x3	0x2	0x1	303	4
5. มีความเป็นไปได้ทางกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ	16x3	23x2	27x1	121	5

1.3 ด้านเทคนิค

เนื่องจากบึงหนองซ่าง และป่าชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ระบุว่าเป็นที่ดินของรัฐ ดังนั้นจึงสามารถดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประชาชนทั่วไปได้

1.4 ด้านการเงิน

จากตารางที่ 6.1 และ 6.2 ประชาชนส่วนใหญ่ เห็นว่ามีความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ของการดำเนินโครงการแหล่งรวบรวมพันธุ์บัวของจังหวัดอุบลราชธานี

1.5 ด้านการจัดการ

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนจำนวน 400 ตัวอย่าง เกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการแหล่งรวบรวมพันธุ์บัวและโครงการที่เกี่ยวข้อง พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าควร

บริหารจัดการโดยหน่วยงานภาครัฐ รองลงมาคือ จัดการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน และจัดการโดยองค์กรภาคประชาชน เช่น มูลนิธิ

ตารางที่ 6.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งรวบรวมพันธุ์บัวของจังหวัดอุบลราชธานี

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งรวบรวมพันธุ์บัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. จัดการ โดยหน่วยงานภาครัฐ	245	61.3
2. จัดการ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน	78	19.5
3. จัดการ โดยองค์กรภาคประชาชน เช่น มูลนิธิ	38	9.5
4. จัดการ โดยภาคเอกชน	18	4.5
5. อื่นๆ	21	5.3
รวม	400	100

2. ด้านองค์ประกอบของฝั่ง

2.1 แหล่งรวบรวมพันธุ์บัวของจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนจำนวน 400 ตัวอย่าง เกี่ยวกับรูปแบบแหล่งรวบรวมพันธุ์บัวของจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นว่าควรเป็นแบบตามธรรมชาติ คือปลูกบัวชนิดต่างๆ ลงไปในหนองน้ำเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ รองลงมาคือ แบบที่มีอาคารจัดแสดง เพื่อเป็นแหล่งความรู้ และแหล่งท่องเที่ยว ปลูกบัวชนิดต่างๆ ลงในกระถาง และหนองน้ำ ตามความเหมาะสมของชนิดและพันธุ์บัว และจากการศึกษาศักยภาพของบึงหนองซ้างว่าสามารถปลูกบัวได้หรือไม่ นั้น ในด้านปัจจัย 8 ด้านของการปลูกบัว ดินและน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปลูกบัวนั้น ไม่เหมาะสมเนื่องจากมีค่า pH เป็นกรดสูงกว่าค่า pH ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกบัวมาก แต่หากจะปลูกบัวลงไปบึงนั้นอาจทำได้เพียงปลูกบัวหลวงซึ่งเป็นบัวที่สามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพปัจจุบัน และหากต้องการปลูกบัวสาย หรือบัวฝรั่งต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้หรืออาจต้องปลูกในภาชนะ โดยใช้ดินและน้ำที่ปรับสภาพแล้วหรือนำมาจากแหล่งอื่น ดังนั้น จึงควรมีองค์ประกอบที่เป็นอาคารจัดแสดงบัวที่มีการควบคุมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

ตารางที่ 6.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบแหล่งรวบรวมพันธุ์บัวของจังหวัดอุบลราชธานี

รูปแบบแหล่งรวบรวมพันธุ์บัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. แบบตามธรรมชาติ คือปลูกบัวชนิดต่างๆ ลงไปในหนองน้ำ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ	197	49.3
2. แบบที่มีอาคารจัดแสดง เพื่อเป็นแหล่งความรู้ และแหล่งท่องเที่ยว ปลูกบัวชนิดต่างๆ ลงในกระถาง และหนองน้ำ ตามความเหมาะสมของชนิดและพันธุ์บัว	194	48.5
3. แบบอื่นๆ เช่น เป็นแหล่งปลูกบัวเพื่อการค้า	9	2.3
รวม	400	100

2.2 องค์ประกอบที่ต้องการให้มีในโครงการพัฒนาพื้นที่บึงหนองขอน

เนื่องจากนโยบายของจังหวัดอุบลราชธานี ต้องการให้มีองค์ประกอบที่หลากหลายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมแบบบูรณาการ ดังนั้น นอกจากแหล่งรวบรวมพันธุ์บัวซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของโครงการอุทยานบึงบัวอุบลราชธานีแล้วยังประกอบด้วยโครงการย่อยอีกหลายโครงการ ดังแสดงในตารางที่ 6.5 และเพื่อจัดลำดับความต้องการของประชาชนต่อโครงการต่างๆ เพื่อจัดวางเขตการใช้ที่ดินในการวางผัง และคัดเลือกโครงการที่ควรมีในโครงการอุทยานบึงบัวอุบลราชธานี โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกโครงการได้เพียง 3 ลำดับ และนำมาให้น้ำหนักตามความถี่ของการเลือก พบว่าองค์ประกอบของโครงการที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีมากที่สุด ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำจืด รองลงมาคือ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วยร้านค้า OTOP ร้านอาหาร ร้านสินค้าที่ระลึก สวนสาธารณะสำหรับชุมชน พิพิธภัณฑ์เทียนพรรษา และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ซึ่งอยู่ใน 6 อันดับแรกและมีกลุ่มตัวอย่างเลือกมากกว่าร้อยละ 30 จึงควรจัดไว้ในการออกแบบผังบริเวณของการศึกษาครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม ได้เพิ่มหอประวัติบุคคลสำคัญในการออกแบบครั้งนี้ด้วยเนื่องจากเป็นส่วนสำคัญในด้านการศึกษาและให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป โดยสรุปองค์ประกอบของแนวทางการการวางผังบริเวณบึงหนองซ่าง 8 องค์ประกอบ ดังนี้

2.2.1 อาคารพิพิธภัณฑ์บัวและพื้นที่จัดแสดงพันธุ์บัวในภาษาชะ

2.2.2 พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำจืด

2.2.3 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.2.4 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

2.2.5 สวนสาธารณะสำหรับชุมชน

2.2.6 พิพิธภัณฑ์เทียนพรรษา

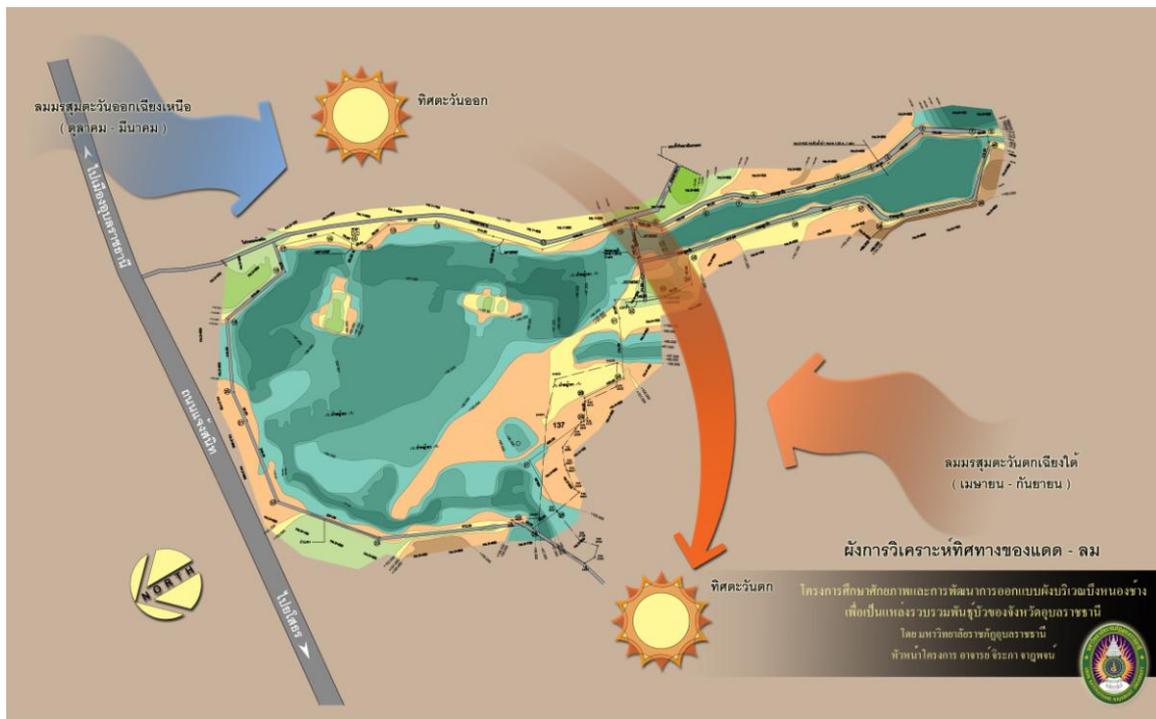
2.2.7 เส้นทางการศึกษาธรรมชาติ

2.2.8 หอประวัติบุคคลสำคัญ

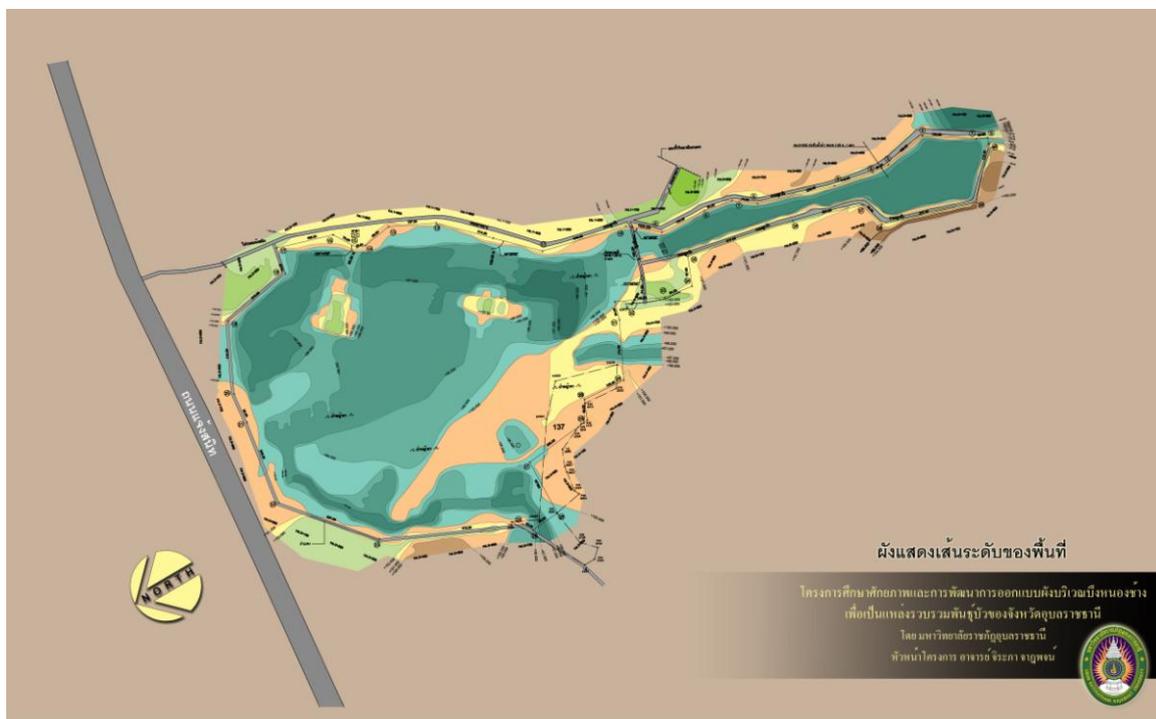
ตารางที่ 6.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของโครงการที่ควรจะมีหากมีการพัฒนาพื้นที่บริเวณบึงหนองขอน

องค์ประกอบที่ต้องการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ลำดับที่
1. พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำจืด	218	55.8	1
2. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง	212	54.2	2
3. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	194	49.6	3
4. สวนสาธารณะสำหรับชุมชน	171	43.7	4
5. พิพิธภัณฑ์เทียนพรรษา	151	38.6	5
6. เส้นทางการศึกษาธรรมชาติ	125	32.0	6
7. แบบจำลองสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุบลฯ	115	29.4	7
8. โรงแรมที่พัก	105	26.9	8
9. หอคอยชมเมือง	91	23.3	9
10. หอประวัติบุคคลสำคัญ	81	20.7	10
11. ศูนย์ประชุมนานาชาติ	71	18.2	11
12. อื่นๆ	4	1.0	12

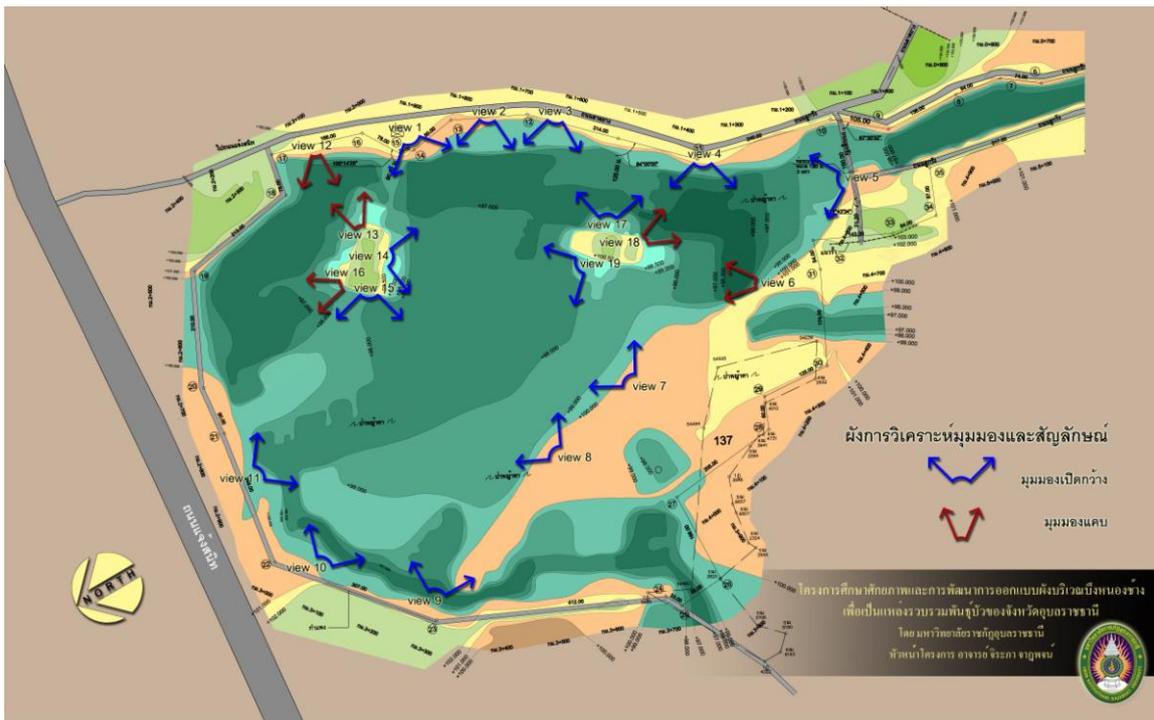
3. การวิเคราะห์ที่ตั้ง

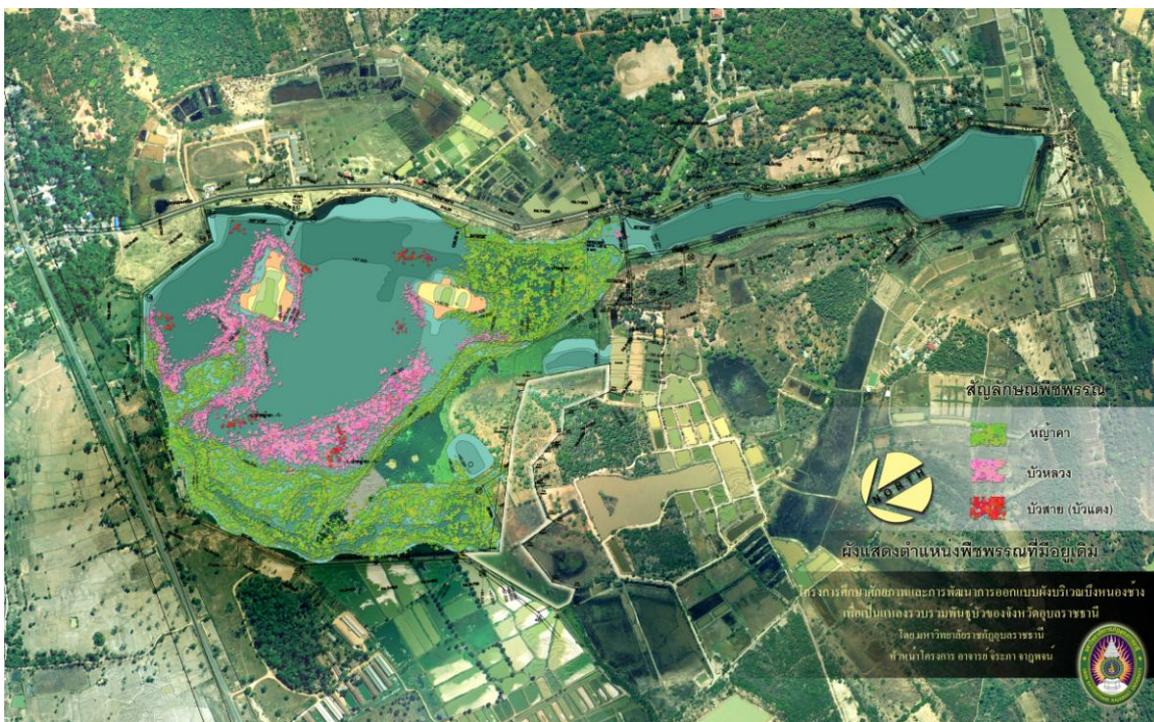
ภาพที่ 6.1 แสดงการวิเคราะห์ทิศทางแดด-ลมของที่ตั้ง

ภาพที่ 6.2 แสดงการวิเคราะห์ระดับของพื้นที่

ภาพที่ 6.3 แสดงขนาดของมุมมองในบริเวณที่ตั้ง

ภาพที่ 6.4 แสดงกลุ่มของพืชพรรณที่ขึ้นในพื้นที่บึง

4. ด้านการออกแบบ

แนวคิด การวางเขตการใช้ที่ดิน (Zoning)

4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการวางตำแหน่งพื้นที่ใช้สอยโดยคำนึงถึง

4.1.1 การจัดวางเขตการใช้ที่ดิน โดยคำนึงถึงปริมาณผู้เข้าชมหรือเข้าร่วมกิจกรรมเป็นหลัก โดย กิจกรรมต้องการพื้นที่ที่ต้องรองรับกิจกรรมและผู้เข้าชมจำนวนมาก ได้แก่

4.1.2 กิจกรรมการใช้สอยของ ประชาชนในท้องถิ่นในเขตตำบลหนองขอนและตำบลใกล้เคียง ได้แก่ กิจกรรมพักผ่อนและสันทนาการบริเวณสวนสาธารณะ ประเพณีแข่งเรือ และประเพณีลอยกระทง จัดไว้ในพื้นที่เดิมเนื่องจากการเข้าถึงได้สะดวก

4.1.3 กิจกรรมและพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวจะมาแวะเยี่ยมชม ชื่อสินค้า OTOP ร้านอาหาร ร้านสินค้าที่ระลึก จัดไว้ใกล้กับพื้นที่ที่ 1.1 เนื่องจากกิจกรรมมีลักษณะส่งเสริมกัน

4.1.4 กิจกรรมและพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวจะต้องมาแวะเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำจัดตามปกติต้องจัดให้อยู่ใกล้ทางเข้าหลัก แต่เนื่องจากต้องการใช้พื้นที่มาก ในการสร้างอาคารและบริเวณ และเป็นโครงการที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง และถึงแม้จะอยู่ไกลจากทางเข้าหลัก นักท่องเที่ยวจะเข้าไปเยี่ยมชมเพราะเป็นจุดสำคัญของบริเวณ จึงจัดไว้ด้านตรงข้ามกับทางเข้าหลัก

4.1.5 พิพิธภัณฑ์เทียนพรรษา เนื่องจากต้องใช้พื้นที่และอาคารจัดแสดงเป็นบริเวณกว้าง และนักท่องเที่ยวต้องไปเยี่ยมชมเพราะเป็นจุดเด่นของจังหวัดจัดพื้นที่ไว้ใกล้กับพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำจัด

4.2 แนวคิดการจัดวางเขตการใช้ที่ดินโดยคำนึงถึงการรักษาความปลอดภัยให้กับสิ่งจัดแสดง ได้แก่

4.2.1 อาคารพิพิธภัณฑ์บัวและพื้นที่จัดแสดงพันธุ์บัวในภาชนะ จัดไว้บริเวณเกาะกลางน้ำ ด้านทิศตะวันตก

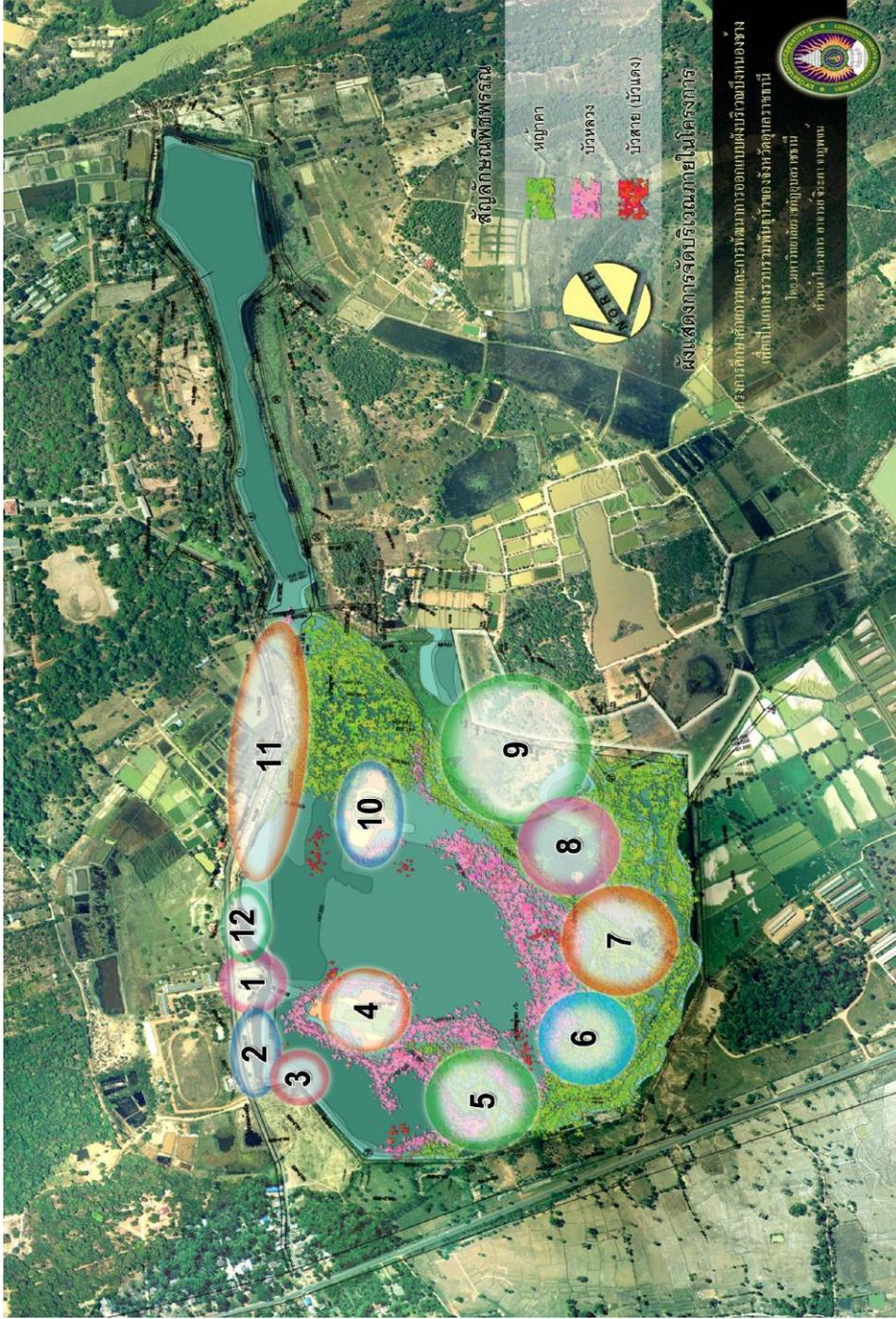
4.2.2 หอประวัติบุคคลสำคัญจัดไว้บริเวณเกาะกลางน้ำด้านทิศเหนือ

4.3 การจัดวางเขตการใช้ที่ดินตามสภาพพื้นที่เดิม ได้แก่

4.3.1 เส้นทางศึกษาธรรมชาติบริเวณป่าชุมชน

4.3.2 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง

1. ศาลาอเนกประสงค์
2. ร้านค้า OTOP
3. ท่าเทียบเรือ
4. หอเกียรติยศ
5. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
6. พิพิธภัณฑ์เทียนพรรษา
7. พื้นที่รองรับการขยายตัว
8. พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ
9. ป่าชุมชนและเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
10. พิพิธภัณฑ์บัว
11. สวนสาธารณะ
12. ลานกิจกรรมกลางแจ้ง

ภาพที่ 6.5 แสดงผังการจัดวางเขตการใช้ที่ดิน

4.2 การวางผัง (Site Planning)

1. ศาลาอนุสาวรีย์
2. ร้านค้า OTOP
3. ท่าเทียบเรือ
4. หอเกียรติยศ
5. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
6. พิพิธภัณฑ์เทียนพรรษา
7. พื้นที่รองรับการขยายตัว
8. พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ
9. ป่าชุมชนและเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
10. พิพิธภัณฑ์บัว
11. สวนสาธารณะ
12. ลานกิจกรรมกลางแจ้ง

ภาพที่ 6.6 แสดงแบบผังบริเวณของบึงหนองช้าง

ภาพที่ 6.7 แสดงทัศนียภาพศาลาเอกประสงค์ (อาคารอำนวยการ)

ภาพที่ 6.8 แสดงทัศนียภาพส่วนบริการนักท่องเที่ยวและที่ขายสินค้า OTOP

ภาพที่ 6.9 แสดงทัศนียภาพสวนสวนสาธารณะ

ภาพที่ 6.10 แสดงทัศนียภาพส่วนพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำจืด

ภาพที่ 6.11 แสดงทัศนียภาพส่วนพิพิธภัณฑ์เทียนพรรษา

ภาพที่ 6.12 แสดงทัศนียภาพส่วนหอประวัติบุคคลสำคัญ

ภาพที่ 6.13 แสดงทัศนียภาพส่วนเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

ภาพที่ 6.14 แสดงหุ่นจำลองของโครงการ